

قیام آقا خان رهبر فرقه‌ی اسماعیلیه

۱۲ آبان ۱۳۹۵ ساعت ۱۴:۱۳

آقا خان مقام امامت و رهبری فرقه‌ی اسماعیلیه را از پدر به ارث برد و روزبه‌روز بر مریدانش افزوده می‌شد. وی در اواخر سال ۱۲۵۳ هجری در بم قیام کرد و چون محمد شاه او را به پایتخت احضار نمود، وی در قلعه‌ی بم متحصن شد و بعد از اندکی مقاومت تسلیم گردید و به شفاعت فرمانفرما والی فارس و حاجی میرزا آغاسی صدراعظم مورد عفو قرار گرفت.

جوان و تاریخ- کافه هنر

رهبری فرقه‌ی اسماعیلیه در زمان حکومت زندیه با سید ابو الحسن خان کهکی قمی بود که حکومت کرمان را داشتوی پس از عزل از حکمرانی به محلات رفت و در آنجا ساکن شد و پس از فوت او فرزندش شاه خلیل اللّٰه (میرزا شاه خلیل اللّٰه) به مقام امامت و پیشوایی فرقه‌ی اسماعیلیه رسید. مریدان او از اقصی نقاط ایران و هند و ترکستان برای زیارت او به محلات می‌شتافتند و سهم امام و زکوت خود را به او تقدیم می‌کردند و «اگر قدرت مسافرت و یا وسیله‌ی ارسال زکوت را نداشتند آن را به دریا می‌ریختند و معتقد بودند که به دست امام خواهد رسید. «شاه خلیل اللّٰه پس از مدتی اقامت در محلات به یزد رفت و چون رهبر فرقه و به قول مردم آن روز دارای دم و دستگاه مفصل بود، مورد حقد و کینه‌ی بعضی از روحانیون قرار گرفت تا آن که روزی بر اثر منازعه چند تن از مریدان امام با مردم بازاری به اغوا و تحریک ملا حسین یزدی به خانه‌ی امام هجوم بردند و پس از پاره‌پاره کردن امام و چند تن از خواص او، خانه‌ی وی را غارت کردند. میرزا محمد جعفر صدر الممالک از متنفذین یزد نیز، در تحریک مردم دخالت کرده بود؛ به همین جهت حاجی محمد زمان خان حکمران یزد، ملا حسین و چند تن از مسببین آن فاجعه را بازداشت کرد و مراتب به تهران گزارش داد (۱۲۳۲ هجری قمری). به دستور فتحعلی شاه، مسببین فاجعه به تهران اعزام شدند. شاه در مورد صدر الممالک فقط به عتاب و تندی و سرزنش اکتفا کرد و ملا حسین یزدی را به زندان انداخت و دستور داد او را به چوب بستند و مقرر داشت که خونبهای مقتول را از کلیه‌ی مسببین حادثه وصول کنند. پس از کشته شدن شاه خلیل اللّٰه فتحعلی شاه پسر ارشد او را که آقا خان نام داشت، مورد عطف قرار داد و دختر بیست و سوم خود سروجهان را به ازدواج او درآورد. آقا خان مقام امامت و رهبری فرقه‌ی اسماعیلیه را از پدر به ارث برد و روزبه‌روز بر مریدانش افزوده می‌شد. وی در اواخر سال ۱۲۵۳ هجری در بم قیام کرد و چون محمد شاه او را به پایتخت احضار نمود، وی در قلعه‌ی بم متحصن شد و بعد از اندکی مقاومت تسلیم گردید و به شفاعت فرمانفرما والی فارس و حاجی میرزا آغاسی صدراعظم مورد عفو قرار گرفت. هنگامی که محمد شاه عازم ولایات جنوبی بود و یکی از سرداران خود به نام بخشعلی خان یوزباشی را برای سرکوب کردن شاهزاده فرخ سید میرزا (حکمران همدان) مأمور نموده بود، آقا خان که با بستگان خود به عتبات می‌رفت و در همدان با فرخ سید میرزا همدست شده بود، از مأموریت بخشعلی خان به

هراس افتاد. وی همراهان خود را به عتبات فرستاد و نامه‌ها و فرمان‌های جعلی دایر بر انتصاب خود به حکومت بهم تهیه کرد و برای اعیان و متابعان خویش به کرمان ارسال داشت. جاسوسان انگلیسی نیز در کرمان و بلوچستان مریدان و جمعی از سواران سیستانی و افغانی را به هواخواهی آقا خان گرد آوردند و هنگامی که آقا خان به بم رسید، قریب به ۴۰۰۰ سرباز داوطلب گرد او جمع شدند (۱۲۵۵ هجر). آقا خان به شهر بابک که مقر کهن‌دل خان افغان بود حمله برد و برادر خود محمد باقر خان را نیز به سیرجان فرستاد. حاکم کرمان فضلعلی خان قراباغی که مردی دلیر و شجاع بود با چند سوار که همراه داشت به دفع شورش آقا خان همت گماشت و در محل زیدآباد محمد باقر خان را در محاصره انداخت. آقا خان به کمک برادر خود شتافت ولی در مقابل حمله‌ی شدید و مردانه‌ی فضلعلی خان تاب مقاومت نیاورد و به لار گریخت و همراهان و مریدان او که در شهر بابک مانده بودند، دست از محاصره آن شهر کشیدند و متفرق شدند.

آقا خان در لار مجدداً جماعتی را گرد آورد و به جیرفت شتافت و قلعه‌ی اسفندقه جیرفت را تصرف کرد ولی بار دیگر از فضلعلی خان شکست خورد و به میناب گریخت و چون فصل زمستان در رسید در آن بندر باقی ماند. در بهار سال ۱۲۵۶ هجری قمری، آقا خان به کمک عمال انگلیسی مجدداً سپاه فراوانی گرد آورد و چندین عراده توپ فراهم ساخت و راه کرمان را در پیش گرفت و دو دسته معدود از سپاه فضلعلی خان را که به سرداری خود، اسفندیار خان و یکی دیگر از سرداران به نام عبد الله خان قراگزلو، به دفع او فرستاده بود، شکست داد. در حین جنگ اسفندیار خان کشته شد و آقا خان تا بردسیر در ۳۶ کیلومتری جنوب کرمان پیش رفت. فضلعلی خان که از مرگ برادر خود سخت به خشم آمده بود، از کرمان خارج شد و به بردسیر حمله برد. همراهان آقا خان از حمله‌ی مردانه سردار کرمان به هراس افتاد. هر دو به گریز نهادند و فضلعلی خان فراریان را تا بمپور تعقیب کرد و عده‌ی کثیری را دستگیر نمود. آقا خان پس از آن شکست قطعاً، راه قندهار را پیش گرفت و از آنجا به هندوستان رفت و به این ترتیب شورش کرمان که مدت ۱۴ ماهتوجه شاه محمد را به خود جلب کرده بود، خاموش گردید. در اواخر دوره‌ی سلطنت محمد شاه، برادر آقا خان ابو الحسن خان معروف به سردار بار دیگر به بلوچستان حمله کرد، ولی به زودی سرکوب شد.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۱۸۴۸/خا-آقا-قیام-۲۱۸۴۸>